

בשום מקום בירושלמי לא נאמר שנשים עצלניות, אלא כך שנינו בירושלמי פסחים (פ"א הל"א דף כז:): 'הכל נאמנין על ביעור חמץ אפילו נשים אפילו עבדים רבי ירמיה בשם רבי זעירה לית כאן אפילו נשים נשים עצמן הן נאמנות מפני שהן עצילות והן בודקות כל שהוא כל שהוא'. והמפרשים פירשו את הביטוי 'כל שהוא כל שהוא', במובן של מעט או לאט. אבל אין לפירוש זה כל שחר, ואיננו גם יכול להיות הפירוש לאור דברי התלמוד. הלא כל המאמר כולו בא ללמדנו שנשים נאמנות לגבי ביעור חמץ, אלא שרבי ירמיה בשם רבי זעירא לא הסכים שיאמר 'אפילו נשים', שהרי אם אומרים 'אפילו' יוצא שנאמנותן של הנשים פחותה מזו של כל אדם אחר. לכן באומרו 'לית כאן אפילו נשים נשים עצמן הן נאמנות מפני שהן עצילות והן בודקות כל שהוא כל שהוא', איננו בא לומר לנו שאינן נאמנות, אלא ההיפך הגמור, והוא שהן נאמנות יותר מכל אדם אחר, כי אנו רואים אותן טורחות בלא הפסק למען בדיקת החמץ.

ובאומרו 'עצילות', אין הכוונה 'עצלניות' כפי שהבינו רבים, אלא ההיפך הגמור, אלא שהן בודקות באטיות כל פינה ופינה כי הן מדקדקות בכל דבר ביעור חמץ עד תום. וזו היא הכוונה של 'כל שהוא כל שהוא', קרי, מעט מעט, פינה אחרי פינה מבלי לעזוב אפילו הפינה הקטנה והנדחה ביותר. וחייבים לומר כך, כיון שבכל מקום בתלמוד הירושלמי הביטוי 'כל שהוא כל שהוא' אינו מתפרש אלא כך.

כך הוא לדוגמה בירושלמי סנהדרין (פ"י ה"א, מט:): ומקבילה בירושלמי שבועות (פ"א ה"ו, ז:): 'אמר רבי יוחנן זו דברי רבי אלעזר בן עזריה ורבי ישמעאל ורבי עקיבה אבל דברי חכמי' שעיר המשתלח מכפר. כיצד הוא מכפר רבי זעירא אמר **כל שהוא כל שהוא** רבי חנינה אמר בסוף מה מפקה מביניהון מת מיד על דעתיה דרבי זעירא כבר כפר על דעתיה דרבי חנינה לא כיפר'. והכוונה של המאמר היא שהשעיר מכפר לאט לאט, אבל בסוף הוא מכפר לגמרי.

ובירושלמי פסחים (פ"י ה"ז, עא:): 'אמר רבי אבין מאן אית ליה דבר מחמת מגע עצמו לא ר"מ. ולא כן אמר רבי יוחנן כל הדברים טהורים ברובן כיון שחיתך רובן לא כפרוש הוא ויעשה כמגיע בו ויהא פסול. אמר ר' חנניא במחתך **כל שהוא כל שהוא** ומשליך אית לך מימר שעבר חצות לא מפני הסיע דעת הויי לית טעמא אלא מפני הסיע דעת'. וגם פה הכוונה היא מעט מעט עד שמסיים לחתוך את הכל.

גם המלה 'עצילות' איו משמעותה מה שאנו קוראים מזמן רבותינו הראשונים האחרונים 'עצלניות', אלא 'איטיות'. וכך היא המשמעות המקורית בכל הכ"ד ספרי הקודש. הלא לביטוי 'להתעצל' אין משמעות אחרת אלא לא לפעול לאט, לא למהר. וכך פירש כבר רבינו נתן בעל

ישנו מאמר אחד שרבים מרבותינו מביאים בשם הירושלמי פסחים (פ"א הל"א דף כז:), לפיו נשים 'עצלניות הן'. וכך שנינו שם 'הכל נאמנין על ביעור חמץ אפילו נשים אפילו עבדים רבי ירמיה בשם רבי זעירה לית כאן אפילו נשים נשים עצמן הן נאמנות מפני שהן עצילות והן בודקות כל שהוא כל שהוא'. אבל קביעה זו לא רק מפתיעה כל אדם אפילו החסר כמוני כל נטייה פמיניסטית, אלא היא מכחישה את מה שאנו יודעים, מה שאנו רואים ומה שראו אבותינו. לומר שנשים עצלניות הן לגבי בדיקת החמץ כאשר אמותינו בכל הדורות ובכל הקהילות מסרו את עצמן ממש לנקות את הבית במשך שבועות יומם ולילה עד אפיסת כוחות ממש, תוך משטר עריצותי כלפי כל בני הבית כדי שלא יפריעו לה בשעת עבודתה הקשה, היא לא פחות מעוול העשוי לאמותינו. לכן מן הראוי לעמוד על מאמר זה וללבנו עד תום.

החכמים שפירשו את המאמר לגנאם של נשים

הרשב"ץ לדוגמה ביבין שמועה (עמ') כתב 'ומ"ש בפ"ק דפסחים (ד/ד:): שאין נאמנות על בדיקת חמץ אלא מפני שהוא מדרבנן ויראה מזה שאם היה מן התורה לא היו נאמנות כבר נתנו הטעם בירושלמי (ב:): מפני שיש בבדיקת חמץ טורח גדול והנשים הם עצלות ואלו היה בדיקת חמץ מן התורה היינו חוששין שמפני הטורח היתה מתעצלת ולא בדקה יפה אבל בכל דבר שאין בו טורח אנו סומכין עליה'.

והרמב"ן בחידושיו על מסכת חולין (י:): כתב 'ומהדר מפני שהן עצלות ובודקות כל שהו, כלומר לפיכך הוצרך לומר אפי' נשים סד"א בדבר שהוא צריך טורח גדול וחפוש להלך בכל הבתים ולהכניס הנר בחורין ובסדקין דילמא מתוך עצלותם מוריא ואמרה הכא לא שכיח חמץ ואינו צריך בדיקה, קמ"ל דכיון דבדיקת חמץ דרבנן הימנו רבנן בדרבנן אבל [בדאוריתא] בכי האי גונא לא מהימני נשים'.

ובעקבותיו **הריטב"א** בחידושיו על כתובות (עב). כתב גם כן 'כבר אמרו בירושלמי (פסחים פ"א ה"א) לית כאן נשים אי נמי אית כאן נשים ומתוך שהן עצלניות בודקות כל שהן, כלומר שלא יבדקו כראוי מפני הטורח לראות חורין וסדקין'.

והסמ"ג (חלק מצוות עשה, מצוה ל"ט) כתב 'אבל על בדיקת חמץ סבורות שאין חמץ בחורים ונמנעות לבדוק מפני עצלותם והכי מפרש לה בירושלמי (פסחים פ"א ה"א):

¹ . בירושלמי פסחים ב: הכל נאמנין על ביעור חמץ אפי' נשים אפי' עבדים. ר' ירמיה בשם ר' זעירה לית כאן אפי' נשים נשים עצמן הן נאמנות מפני שהן עצילות והן בודקות כל שהוא כל שהוא.

הערוך (ע' עצל וע' חשד) 'לא היו ממתנים עד עכשיו אלא משום שנתעצלו הוי נותר משום הכי קנסינן ביה טומאה שלא יבא להתעצל'. והמשמעות של עצלנות במובן העכשווי של מלה זו, אינה אלא נגזרת מכך: באשר אדם אינו ממחר לשום דבר, גם חדברים חשובים, הוא נקרא עצל. אבל לא מצד הפסיכולוגיה שלו, אלא מצד זה שאינו ממחר לשום דבר.

רבים מגדולי רבותינו כבר פירשו את הדברים בדיק כן

כבר כתב **רבינו מנוח** (פ"ב יז) 'ובירושלמי לית כאן נשים מתוך שהן עצלניות בודקות כל שהן. ולא פליג אגמרא דידן דהכי מפרשינן ליה מתוך שהן עצלות ואין להן דבר שהן טרודות בו הן בודקות הכל ולא הוצרך לומר אפי' נשים שבדיקתן יפה מבדיקת אנשים! ודבריו הסה הם מסורת חכמי פרובנס, כיוצא מדברי רבינו המאירי על פסחים (ד:) הכותב 'ובתלמוד המערב אמרו על סוגיא זו לית כאן נשים מתוך שהן עצלניות בודקות כל שהן ועקר הפירוש בו לית כאן נשים כלומר לא הוצרכנו להכשיר בדיקתן מטעם זה שמתוך שהם עצלניות בודקות כל שהן ר"ל עושות מלאכתן במתון ואינן טרודות בעסקים אחרים ובודקות כל שהן ר"ל בכל כחן יפה יפה על דרך מה שאמרו ג"כ ימה לאור הנר מפני שהנר בודק כל שהוא וי"מ אותו בהפך ואין דבריהן כלום'.

והראב"ה (סי' תכח) כתב גם הוא 'ובירושלמי איתא <לית> כאן ואפילו נשים ו(א)נשים עצמן נאמנות מפני שהן עצלניות הן בודקין כל שהוא'.

ובדברי רבותינו הגאונים מפורש ש'עצילות' הוא ההיפך של 'זריזות', כדאיתא בג"א (עמ' 15) 'והא דתנן ר' עקיבא אומר לא כל הנשים ולא כל העצים ולא כל התנורין שוין זה הכלל תאפה ותלטוש בצונין ואמרתם מצאנו במשניות שלארץ ישראל תפח ותלטוש בצונין. הכי גרסינן **רבנן במתיבתא**. ומאי פירוש תפח. הכין גרסינן דתנן רבן גמליאל אומר שלוש נשים לשת כאחת ואופות בתנור אחד זו אחר זו אחר זו וחכמ' אומ' שלוש נשים עסיקות בבצק אחת לשה ואחת עורכת ואחת אופה ר' עקיבא אומ' לא כל הנשים ולא כל העצים ולא כל התנורין שוין זה הכלל תאפה ותלטוש בצונין והלכה כדברי חכמים שאפיית מצה צריכה שלוש נשים אחת לשה ואחת עורכת חלות ואחת אופה ונחלק עליהן ר' עקיבא ואומר לא כל הנשים ולא כל העצים ולא כל התנורין שוין אמר להם ר' עקיבא לחכמים **שיש נשים זריזות ויש נשים שהן עצילות ויש עצים יבשים ויש עצים לחים ויש תנורין קטנים וצונין ויש תנורין גדולים וחמים וכשאתם אומרים שלוש נשים עשיקות בבצק [בזריזות] אמרתם או בעצילות בעצים להסיק יבשים או לחים בתנורים חמים או צונים כלומר נתתם דבריכ[ם] לשיעורין אילא זה הכלל תאפה האופה ותלטוש ידה במים צונים שורה... [ושנינו ב]חיצונה אמ' ר' עקיבא דנתי לפני רבן גמליאל ילמדנו רבינו **בנ[שים] זר[יזות]** או **בשאינן זריזות** בעצים יבשים או בלחים בתנור חם או בצונין'.**

באופן זה יוצאים נשותינו ואמותינו עטורות בהילה המגיעה להן. זה מאות בשנים אם לא אלפי שנים שהן ממש מוסרות את עצמן לנקיון פסח במסירות נפש עילאית, ביראת שמיים שאין דומה לה, מחטטות בכל פינה, מסלקות אפילו הפירור הקטן ביותר, ואינן נותנו לעצמן אפילו רגע אחד של מנוחה מפוריעם ועש פסח כדי שלא ימצא אפילו פירור כל שהוא באף מקום. ואף אחת לא חשבה להיתלות בדברי הבל של רבנים ציוניים בדורנו, שמתוך עם הארצות ברורה וחוסר שימוש תלמידי חכמים מנסים להחזיר אותן לדין התלמוד המיקל יותר והורסים את הקשר של עם ה' עם פסח².

² . העובדה היחידה הגורמת שרובו המוחץ של עמנו נשאר דבק בשמירת הפסח, אינה נובעת מחשיבותה של פסח, ולא מחורתו ולא מכל הרעיונות הנשגבים הכרוכים בחג מקודש זה, אלא דוקא באשר אמותינו 'משגעות' אותנו מפורים ועד פסח, אוסרות עלינו להסתובב עם פירור חמץ בכל מקום, וכך יצרו אווירה של דבקות אין קץ בגולד החג הנשגב הזה. ומי שאינו מבין זאת, לא שימש בחייו תלמידי חכמים, וחוששני מחבלה בכרם ה' ח"ו. ואם מפאת 'שחרור האשה' היא צריכה כיום למלא שני תפקידים במקום אחד כבעבר ויש לבא לקראתה, צריך לעשות זאת מתוך יראת שמיים ולא בדרך של ילדים קטנים.